

ՊԱՅՄԱՆՔ

ՊՈՒԼԿԱՐԻՍ

Տարեկան 12 ծր.

Վեցամսեայ 6 ծր.

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆ

Երկու քիւր մէկ ծրարով

Տարեկան . . . 14 ծր.

Վեցամսեայ . . . 7 ծր.

ԱՄԵՐԻԿԱ

Տարեկան 2.60 ծրար

Վեցամսեայ 1.50 »

ԿԱՆՈՒԿ

Մանուցման սուղը
20 սանթիմ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԵՆ ԶՈՐԵԲԵՐՔԻ ԵՒ ՇԱՐԱԹ

ՀԱՍՑԻ

Rédaction du journal

„Iraouunk“

VARNA (Bulgarie)

Редакция

на ВѢСТНИКЪ

„Иравунк“

ВАРНА

Գրութիւնք եւ չեն
տրուիր

ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ԱՊՍԳԱՆ

—*—*—*—

Միայն իրենց ներկան վայելող ու ապագային վրայ լրջօրէն և շրջահայեաց կերպով չը մտածողներուն կողմէն այս անգամ խօսքերս :

Այսպիսիներուն «աչք ունին ու չեն տեսներ և ականջ ունին ու չեն լսեր» կըսէ մեծ ընկերաբանը :

Տասնեակ տարիներէ ի վեր իրարու յաջորդող դէպքերը թէ՛ Տաճկաստան, թէ՛ Ռուսաստան, թէ՛ Պարսկաստան և թէ՛ արաւսահաման ցոյց կուտան թէ հայ ժողովուրդի կեանքը հետզհետէ յեղափոխական կազմակերպութիւններու գործունէութենէն կախում կը ստանայ : Երկրքին մէջ յեղափոխականներուն ուղիղ կամ սխալ մէկ քայլը իր հետեանքներով կազմէ հայ ժողովուրդի ամեն դասակարգին : Է՛ն հարուստը, է՛ն պահպանողականը, գերծ չը կրնար մնալ բարոյապէս, նիւթապէս կամ ֆիզիքապէս կը տուժէ անպատճառ, կամ կօզտուի, եթէ նպատակաւորմար ու խելացի քայլ մըն էր առնուածը : Արտասահմանի մէջ ալ օր ըստ օրէ ազգեցութիւնը կը շատնայ յեղափոխական կազմակերպութեանց : օտար երկրի մը մէջ անոնց սխալ մէկ քայլը կրնայ ամբողջ հայ գաղթականութեան վարկը ու դիրքը խախտել : հայ հարուստը, հայ վաճառականը կը թնամ իր տպածոյի դէզերուն կամ դրամակղին, չէ կարող մերժել մերթ ընդ մերթ իրեն ներկայացող յեղափոխականին պահանջը և « անյէք տոչապքը » ըսելով կը ստիպուի տալ որոշ գումարիկներ :

Այս ամենէ զատ, ինչպէս երկրի մէջ, նոյնպէս արտասահման հայ հարուստը կամ հայ պահպանողականը չէ կարող վստահիլ թէ իր այսօրուան առեւտրային ապահով վիճակը վաղն ալ նոյն կերպով պիտի շարունակուի : Մեզ չը վերաբերող երկիրներու տի-

րոյ ազգերը օրէ օր կաւելցնեն իրենց նախանձը, տեսնելով Հայուն անհատական գործերու մէջ ունեցած յաջողութիւնը : ինչ կըսեմ, բեռնակիր հայ պանդուխտի վիճակին իսկ կը նախանձին եւ չեն ուղեր հանգիստ ձգել որ ան ծանր բեռներու տակ տքալով ձեռք բերած չոր հացը ուտէ : հայ հարուստն ալ իր շահէն խոշոր բաժիններ հանել տալ կը ստիպուի մերթ տիրող ցեղի ներկայացուցիչներուն, կամ աննշան մէկ անհատին, անոր պաշտպանութիւնը վայելելու համար : Այս ամենի հետ մէկտեղ, կրկին բնաւ ապահովութիւն չը կայ օտար հողի վրայ հայ հասարակութեան կամ հայ հարուստին իր այսօրուան գոյութիւնը ու դիրքը պահպանելու : օրէնքի ձեւին տակ տեղական կառավարութեանց ճնշումները «հաւասարութեան» նժարը երբեք չեն համակշիւր, հայը աւելի կը վճարէ, հայը աւելի կը հետապնդուի, որովհետեւ ինք իր տանը մէջ չէ, թէ և նոյն երկրին հպատակը եղած ըլլայ :

Ճնշուած ներկային ու վտանգալից ապագային համար ի՞նչ կը մտածէ հայութեան ոչ-յեղափոխական այն խոշոր զանգուածը որ ազգին ստուար մեծամասնութիւնը կը կազմէ :

Անոնցմէ շատերը կը հաւատան թէ յեղափոխութիւնը գլխաւոր միջոցն է փրկութեան, բայց անոնք անհոգ կը նստին, չը հաւնելով գտնուող յեղափոխական կուսակցութիւններու գործելակերպը կամ վարիչները, սպասելով որ Մովսէսներ ու Եղիաներ գան Եհովայի օգնութիւնը բերելու իսրայէլի : Սակայն անցեր են հըրաչքի տարիները, և այսօր մեր ազգի վիճակը կը պահանջէ որ ամեն հայ ինքն իր ազգին Մովսէսը ըլլալու որոշմամբ, իր ուժը տրամադրելի ընէ ազգին ապագան ապահովելու գործին, որուն յաջողութիւնը միայն կ'երաշխաւորէ ինչպէս հայ գիւղացիին նոյնպէս ալ հայ հարուստին ապագան :

Առանց ասոր խաբուսիկ և վաշանցիկ երեւոյթներ են մեր անհատական յաջողութիւնները երկրազնդի այս ու այն մասին վրայ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ

ԲԱՐԳԱՍԱՃՈՒՄԸ

—*—*—*—

Ուրիւրժ Մաքսուէլ Եգիպտոսի արագ բարգաւաճման մասին Տէյլի Մէյլի մէջ հետեւեալ շահեկան յօդուածը հրատարակած է, զոր հոս կարտատպենք Լոսանքերի թարգմանութեամբ :

Դահիբէն այլեւս Բարիզի մէկ պզտիկ նմանութիւնը չէ : Ան ալ եղած է ուրախ, զուարթ քաղաք մը, որ Արեւելեան գրօշմ ունի եւ (Նիւ-Եօրքի) Ուոլ փողոցէն բան մը : Վերջին տասը տարիները ապշեցուցիչ փոփոխութիւն մը յառաջ բերած են հոն : Էգիպտոսի պարտէզէն անդին խոտորեցէք քիչ մը, եւ նոր երկիր մը կը մտնէք : Այն փողոցը, ուր երբեմն խաբլած ախոռներ կը գտնուէին, եւ ուր ձիեր գնած էի Օմարի մանի համար : հիմա եղած է ծառուղի մը, երկու կողմը խառնութիւնով, դրամատուներով, նաեւ հոյակապ պանդոկներով, ուր տեղ հարուստ Անգղիացիներ, Ամերիկացիներ եւ Գերմանացիներ ձմեռը ապաստան կը փնտեն : Հայլէնտի գործողներն երբեմնի մէկ անդամը այժմ եղած է պէյ մը եւ դրամական աշխարհին նշանաւոր մէկ անհատը, եւ այն պարզ իջեալն, ուր Զօրավար Ուօլօր եւ Զօրավար Լէթլըյըն, մեր բանակը դէպի անապատ չ'առաջացած, անոր յաջողութեան համար գաւաթներ պարգեցին : այսօր անյայտացած է :

Որքան լաւ կը յիշեմ այն գիշերները—տաք, խոնաւ գիշերներ, երբ սեղանները սփռուած պատշգամբն վրայ, հուժկու, եռանդուն դէմքեր—որոնց շատերը, ափսոս, այժմ Սուտանի եւ հարաւային Ափրիկէի ուրուական յիշատակներն են—այն ցընծութեան գոչումները, որոնք պատերազմի աղաղակներու նման կը հնչուէին, այն կենացները որոնք կը խմուէին, եւ այն բաժակները որոնք ոսկի կաթիլներուն քամուէին : Ետքը ուսերէն վար կը նետուէին : Անոնց ճնկճնկոցի ձայները դեռ կը հնչեն ականջներուս մէջ, սուրբուշկահիւնին նման :

Նոր քաղաքին պէս նոր սերունդ

մըն ալ երեւան եկած է : Այն տեսները՝ Դահիբէի մէջ շատեր ինչ-ի՜քան Լորտ Բրոմէրէն կը նախընտրէին եւ կաղօթէին որ, անապատին աւազը մեր բանակին արիւնովը ներկուէր դարձեալ : Անոնք—այդ Եգիպտացիները—հիմա ալ չեն սիրեր մեզ : Միւսիմանի մը բնաւորութեան մէջ՝ չիկայ Բրիտանիայ կառավարչի մը երախտագրութիւն ցոյց տալ : Սակայն իրենց սրտին մէջ գոհ են որ մենք իրենց ազատութիւն տուած ենք, քոնութենէ ազատած ենք, երկիրը հարստացուցած ենք եւ ուրոյն կեանքով ապրելու բաղդին արժանացուցած ենք զիրենք :

Եթէ կուզէք ձեր մասը Եգիպտոսի բազկերակին վրայ դնել, առաւօտուն կանուխ կամ արեւմտէն առաջ գացէք դէպէ Դասը-էլ-Նիլ կամուրջը, Դահիբէի գլխաւոր մայր երակը : Հոն պիտի տեսնէք ձեր առջեւ պարզուած հին եւ նոր շարքուն համայնապատկեր մը : Առաւօտուն, ուղտեր, տձեւ եւ հպարտ կենդանիներ, Տէյլթայի հարուստ արդիւնարեւութեամբ ճեղքաւորուած, երեկոյին փայլուններ, լանտիւներ եւ գոց կառքեր՝ փառաւոր Արաբներու շքաշարքերով : Արշալոյսին, հուժկու, արեւակէզ մարդիկներ լայնածուկ պատմութեան հագած, անապատի ու անհետացող օրերու զուականներ :

Դա Արեւելքն է որ կը հուսի դէպի Արեւմուտք, որ կը կորսուի հետզհետէ տուներու, թրամուէյներու, չոր գեմեքներաներու եւ ինքնաշարժ կառքերու մէջ : Արեւմուտին՝ Բարիզի ամենապիւր շրջաններէն ինքնաշարժները հարկէն երկնոյ իշխանութիւններ եւ բոլոր ոտաններէն եկած գեղուհիները—Թոթըն Ռօ, Ռիւլըր Տրայվ, Պուլտենի անտառը եւ Ունթէր րոէն Լինտըն-Նեղոսի, եգիպտոսի վրայ : Կենդանի լուսապատկեր մըն է Եգիպտոս եկած, ուր, վերջապէս բնիկ տարրը կրնայ հարստանալ եւ չերկնչիլ :

Մինչեւ հիմայ դեռ կան Արաբներ որ փոխանակ չէքերու հետ գործ ունենալու տասը հազար ոսկին մէկ տեղ կը դիզեն ու անով առեւտուր կընեն : Բայց դրամի դէզեր պահելու օրերը անցած են, եւ միւսիմանը վախառութեան մասին ունեցած իր խղճահարութիւնը կորսնցնելու վրայ է : Ան կը սորվի կոր որ, ոսկին դրամատան մէջ կրնայ բազմապատկուիլ, եւ թէ, հողէն աւելի նպաստաւոր շահագործումներ կան : Իմ առջեւ ունիմ բաւական հետաքրքրական վիճակագրութիւններ, որոնք ցոյց կուտան վերջին քառորդ դարու

մէջ հանրային Ընկերութիւններու զարգացումը եւ այն բաժինը՝ զոր Ե-գիրպտոցները ստանձնած են իրենց երկրին Բարգաւաճման մէջ :

Այդ ընկերութիւնները ունին 42703000 անգլ. ոսկւոյ անուանական զրամագլխով մը, որմէ 11,234,170 անգլ. ոսկի Եգիրպտոսի մէջ կապուած է, 26,344,088 անգլ. ոսկւոյ հրապարակի գնով, 1880 էն ի վեր 7,836,000 անգլ. ոսկւոյ բաժնեթղթի անուանական զրամագլխով եւ 13,073,100 անգլ. ոսկւոյ պարտաթղթով ութ զրամատուններ հաստատուած են : 2,434,500 անգլ. ոսկիի բաժնեթղթերը երկրին մէջ բռնուած են. եւ 300,000 անգլ. ոսկինոց պարտաթղթերը հրապարակի արժէքն է 7,697,300 անգլ. ոսկի : 1874 էն ի վեր քսանը ինը տնտեսական եւ հողային շահագործական ընկերութիւններ կազմուած են . 5,596,030 անգլ. ոսկւոյ բաժնեթղթերու եւ 3,215,920 անգլ. ոսկւոյ պարտաթղթերու զրամագլխով մը, որուն 3,125,520 անգլ. ոսկւոյ բաժնեթղթերը հրապարակի վրայ կարծեն 4,138,000 անգլ. ոսկի : 1860 էն ի վեր երեսունըութ ճարտարաբանական եւ վաճառականական ընկերութիւններ երեսուն եկած են՝ իբր 4,784,150 ոսկւոյ բաժնեթղթով զրամագլխով եւ 2,553,890 անգլ. ոսկւոյ պարտաթղթով, որոց 2,524,290 ոսկւոյ բաժնեթղթերը եւ 508,000 ոսկւոյ պարտաթղթերը Ե-գիրպտոսի մէջ բռնուած են : Այս բաժնեթղթերու հրապարակի արժէքն է 2,825,185 անգլ. ոսկի : 1862 էն ի վեր երկաթուղւոյ եւ ձիաքարչի ընկերութիւնները ունին 2,118,400 անգլ. ոսկւոյ բաժնեթղթի եւ 2010000 անգլ. ոսկւոյ պարտաթղթի. Եգիրպտոցները բռնած են 2,050,000 անգլ. ոսկինոց բաժնեթղթի եւ 120,000 անգլ. ոսկինոց պարտաթղթերը. հրապարակի վրայ կարծեն 2568000 անգլ. ոսկի : 1870 էն ի վեր շողենաւային եւ ջրաբաշխական ընկերութեանց յատկացուած են 1,329,000 ոսկինոց բաժնեթղթի եւ 186,900 ոսկինոց պարտաթղթի, որոնց 859,000 ոսկինոց բաժնեթղթի եւ 25,000 ոս-

կինոց պարտաթղթերը Եգիրպտոցի քառած են . հրապարակի գինն ալ է 4,138,000 անգլ. ոսկի :

Ի հարկէ բարձր գինները բարգաւաճման ապացոյց մը չեն, բայց Եգիրպտոսի մէջ անոնք կրնան գործածուիլ փոփոխական պայմաններու իբր փորձ մը : Այնպէս քիչ արժէքը եռապատիկ բարձրացած է, եւ ուսեստի գինը անոր համեմատ աճած է : Այն հողը որ տասը տարի առաջ 60 անգլ. ոսկւոյ ծախուէր կառնուէր, այսօր մէկ ակրոնաչափը 180 անգլ. ոսկիի կը ծախուի : Այն տունը, որ կը նստէր 20րաւար Լօրտ Կրէնֆէլ իր Սէրտարութեանը առանձն, զրամատան մը ծախուած էր 17,000 անգլ. ոսկւոյ, իսկ այս աւրի կրնար ծախուիլ 120,000 անգլ. ոսկւոյ : Իշխանական պալատ մը, որ երեք տարի առաջ 170000 անգլ. ոսկիի կարելի էր գնել՝ 600,000 անգլ. ոսկւոյ ծախուեցաւ :

Ասոնք՝ Եգիրպտոսի բարգաւաճման արագ աճման շօշափելի ապացոյցներ են : Ոմանք կը գնահատին թէ, այս յարաճուն հարստութեան մէջ մեր արգար բաժինը բռնած չենք մենք (Անգլիացիք) : Յիշատակ դեռ մեծ գիրք մը ունի երկրին մէջ, թէ եւ մեծ բան աւելցուցած չէ անոր վրայ՝ վերջին տարիներու մէջ : Միւս կողմանէ, Պիլիքան եռանդուն գործունէութիւնը ցոյց կուտայ, եւ Գերմանիա նոր սկըսած է Եգիրպտոսը գտնել, ոչ միմիայն իր զբօսաշրջիկներու միջոցաւ, որոնք արդէն Ամերիկացիներու թիւը կը գերազանցեն, այլ եւ իր զրամատաններու եւ վաճառականներու շնորհիւ :

Միեւնոյն ատեն, գոնէ գոհունակութիւնը ունինք, գիտնալով որ Եգիրպտոցները իրենց երկրին զարգացման մէջ կարեւոր բաժին մը ունենալու վրայ են, եւ թէ, անոնք կը ծախեն հաստատ եւ արգար կառավարութեան, առաւելութիւնները, նոյն իսկ օտար իշխանութեան մը շնորհիւ :

ՅՐԹ. ԱՍՍՏՈՒՐԵԱՆ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Տուժան եւ Պետական Խորհուրդը գահաճառին պատասխանները պատրաստած ըլլալով՝ կենթադրենք որ այս միջոցիս իրենց ուղերձները մտուցած են Կայսեր :

Ինչպէս կ'իմացնեն մեզ եւրոպական լրագիրները եւ ինչպէս մենք ալ կը գուշակէինք, այս երկու ուղերձները իրարմէ խիստ տարբեր եւ հակասական տրամադրութիւններով խմբագրուեցան :

Պետական Խորհուրդոյ անդամները՝ գրեթէ ամբողջովին յետադիմական եւ դիւանաբանական ըմբոսնի պատկանելով, հարկաւ անոնցմէ չէր կարելի ուրիշ բան սպասել, այլ միայն շողոքորդական եւ քննող խօսքերով մի քանի աննշան փոփոխութիւններ առաջարկել Կայսեր : «Անհնար է կրնա՞նք իրադրել, տեսնել Պետական Խորհուրդը ուղերձին խմբագրութեան նման ու եւ է մոթ, տարտամ եւ ջնջին գրութիւն մը :

Իսկ ասոր բոլորովին հակառակն է Տուժանի պատրաստած ուղերձին ազդու խօսքերը, որով կը պահանջէ մեծ եւ հիմնաւոր փոփոխութիւններ ազգային վերանորոգմանը եւ ապագայ բարգաւաճմանը համար :

Տուժան չը քաջութիւն Կայսեր ըսելէ որ կառավարութեան դիւանաբանական անսանձ ռե՛՛լիւնը ազգը կործանելու վրայ է, ուստի պէտք է որ միանգամ ընդ միշտ վերնայ մէջ տեղէն, եւ անոր յաջորդէ կատարեալ ազատական կառավարութիւն մը ու պէսզի ազգը կարենայ իր ներկայ դառն կացութենէն փրկուիլ ու զօրանալ :

Տեսնենք Նիքօլա Բ. Ի՞նչ ուղղութեան պիտի հետեւի երկու ժողովոց ուղերձները կարգալէ յետոյ :

* * *

Գազդիոյ մէջ երեսփոխանական նոր ընտրութիւնները նպաստաւոր եղան կառավարութեան . սակայն երկրորդ

մեծ ճգնաժամ մընէ որ կանցունէ գործադուլներուն ահագին ընդարձակութեամբ ու տեւողութեամբ : Երբէք չ'տեսնուեցաւ երկիր մը որ այս միջոցիս Յիշատակի մէջ եղածին նման, ամեն կողմէ ամեն արուեստի պատկառող հարիւրական հազարաւոր գործաւորներ գործադուլ ընեն մէկանց, եւ երկրին առեւտրական գործոց մեծ վնաս բերեն : Կառավարութիւնը չուարած մնացեր է, եւ թէեւ ամեն ճիգ կը թափէ առաջն առնելու, բայց դժուար թէ չուտով կարողանայ յաջողիլ : Միւս կողմէ՝ կառավարութեան ուրիշ մեծ հոգ մը պատճառած է տեղ տեղ երեւցած զինուորներու եւ երբեմն ալ ըզպաներու ցոյց տուած անհնազանդութիւնը, որ օրէ օր կ'ընդլայնուի վրայ է :

* *

Չինաստան նոր խնդիր մը յարուց այս օրերս :

1861 է առաջ Չինաստանի ծովեզրեայ մարտերը չինացի պաշտօնեաներու ձեռք կառավարուելով գոյացած եկամուտը շատ քիչ էր եւ հազիւ կը բաւէր պաշտօնէից ապրուստին : Երբ յիշեալ տարին Յիշատակի եւ Անգլիոյ միացեալ զօրքերը Բէ՛քին մտան եւ պարտաւորեցին Չինաստանը եւրոպական վաճառականութեան բանալ իր հիւսիսային նաւահանգիստները, Անգլիոյ պահանջմամբ Չինաստան իր ծովեզրեայ մարտատանց ընդհանուր վարչութիւնը Սրբ Թայէրթ Զարթ անգլիացիին յանձնեց :

Սրբ Թայէրթ Ֆրանսացի, Անգլիացի Գերմանացի եւ Իտալացի պաշտօնեաներ կարգեց իրեն գործակից, եւ այնպիսի բարեկարգութիւններ սահմանեց, որ մաքսատանց արդիւնքը Չինաստանի այս վերջին ատենները ըրած ամեն փոխառութեանց տոկոսները եւ մաքսատանց ընդհանուր ծախքերը գոցելէն ետքը, տարուէ տարի՝ նշանաւոր մեծ գումարներ կաւելնան ու Կայսեր կը խրկուին ի Բէ՛քին :

Ահա 43 տարի էր որ Սրբ Թայէրթ Զարթ կը վարէր իւր պաշտօնը, երբ այս օրերս յանկարծ առանց իմացնելու օտար սէրութեանց Կայսեր

Ա. ՇԻՏԱՆԵԱՆ

ՍԱՐԻՊ ԱՌՊԵՐ...

— ❦ —

(Շար. նախորդ թիւէն)

Ը .

Կարիպ Ախպէր նոյն օրը դէպի Կիւսնենց գիւղը գիւնց, որ քաղաքէն չորս ժամ հեռաւորութեան մը վրայ, բարձր ու գեղաձիւղ լեռներու շարքերու թիկունքը կառուցուած էր ու երկու հարիւր տունէ կը բաղկանար. ամենքն ալ հայ :

Իր կիներ տիգիոյն քահանային հօր-սըն էր : Այդ պատճառաւ ուղղակի եւ կեղեցականին տունը մտաւ :

Բարեբաղդաբար տունին մէջ միայն մանկամարդ կ'իյն մը կար, որ պզտիկ սիւրեն աղջիկ մը առջին «աճ» անոր գլուխը կը սանաթէր :

Հազիւ քսան ութը տարու, բարձրահասակ, գիւրգ ու աղւոր հասակով մը, նուաբանգ այտերով, մեծ ու սեռօրակ աչքերով, յանկուցիչ նայուածքով ու փեղանի էր ան :

Երբ անձանդի մարդուն մօտենալը

տեսաւ, իսկոյն ոտքի ելաւ ու լաջակին ա'յն մասն, որ ինկած էր երեսին վրայ, բերին ու թուշին տարաւ ու երկուդալի նայուածքով մը սպասեց :

—Մի՛ վախճար, խաթուն քուրի՛կս, ըսաւ Կարիպ Ախպէր խղճուելու մօտ ձայնով մը :

Մանկամարդ կ'իյն քիչ մը սիւր առաւ ու հասկցաւ թէ այդ քուրտի տարազով անձանդը հայ մըն էր. որովհետեւ իր լեզուով կը խօսէր : Հետեւաբար զոգողալով հարցոց .

—Ի՞նչ կուգես, Ախպէ՛ր :

—Քեզի գողտնիք մը յայտնելու եկած եմ ... միմիջեց տարաբաղդ մարդը :

—Ինձի՞ :

—Այո՛ :

—Ի՞նչ գողտնիք է ...

—Բայց յայտնելէս առաջ երդումը՝ որ մէկու մը պիտի չ'իմացունես :

—Ո՛հ, չ'եմ հասկնար ... Ի՞նչ ըսել կուգես :

—Կըսեմ թէ՛՝ երդումը՛ք՝ Աստուծոյ ու իմ առջիս որ քեզի յայտնելիք լուրը մէկը չի պիտի իմանայ ...

—Աղէ՛կ ... Կ'երգնո՞ւմ ... ըսէ՛ նայիմ ... Թոթովեց մանկամարդ կ'իյն ինքնիրմէ ելած վիճակի մը մէջ :

—Ուրեմն կարգա՛ սա նամակը ... շեշտեց Կարիպ Ախպէր ... ծոցէն հանելով զայն յանձնեց անոր :

Մանկամարդ կ'իյն դեռ նամակը չը բացած Կարիպ Ախպէր յարեց .

—Ես կ'երթամ ... եթէ կուգես, վաղը գետեզրին կողմին եկուր ու այնտեղ տեսնուի՛ր ինձի հետ :

Յետոյ մեկնեցաւ :

Մանկամարդ կ'իյն բացաւ նամակն ու ահա՛ ինչ որ կարդաց .

Պէնկագի. 25 Մայիս 1897

Պաշտելի Նազենի՛կս ,

Դողդաղով ձեռքս կ'առնեմ գրիչս ու արցունքով կը վերձագոտնեմ : Ա՛խ, գիտե՛մ, գիտե՛մ ... այս ճակատագիրը ծանր է ինձի ու քեզի. մանաւանդ՝ իմ ծերունի հօրս ու վարսենիկիս : Բայց ի՞նչ կրնանք ընել . սախկա մարդկային անիրաւութեան երեսփոխաններն մին է ...

Նազենի՛կս ... լսէ՛ ինձի. աքսորավայրի մը խորէն ձայն մըն է այս որ քու ականջիդ կը հնչէ ու կ'ըսէ. «Ի՛նչ մոռցեր ձեզ ... »

Այսօր տասն եւ մէկ տարիէ մը ինչ լուր մ'առած չ'էի եւ զիտե՛ր դեռ կենդանի ըլլալս չէի գիտէի ... : Ի՞նչ կընէի այս տասն եւ մէկ տարուան ըն-

ծաքին մէջ ... Ի՞նչու անխիղճ եղած էի ու նամակ մը անգամ չէի գրեր ոչ քեզի եւ ոչ ալ ծերունի հօրս ...

Ձէ՛ ... Նազենի՛կս , չէ՛ . անխիղճ ըլլալուս համար չ'էր որ նամակ չ'էի գրեր ձեզ. այլ ա'յն քսանիւր օրէնքը որուն երկաթի բաղու կնքուած մէջ կաշկանդուած եմ յաւիտենապէս դատապարտած էր զիս արտաքին աշխարհք մը զուրկ մնալ, ուր դուք կապոնէք՝ իմ կարօտովս հալուած ու մաշուած ...

Գրիչս յառաջ չ'երթար նկարագրելու թէ ինչե՛ր կը քաշեմ այս մահաստուեր բերրին մէջ ու ինչե՛ր կ'երազեմ ձեզի համար : Ա՛խ գրիչեր մը դուն ես քու վս, ուրիշ ատեն ծերունի հայրս կը տեսնեմ եւ երբեմն ալ վարսենիկը կը գտնեմ գրկիս մէջ :

Ո՛չ, ո՛չ ... արցունքը չը թողուր որ գրեմ ու հառաչանքը կը խղզէ զիս :

Նազենի՛կս ... Ներէ որ ըսեմ թէ նամակաբերս շատ վստահելի ու սքըրտակից բարեկամս է . երբ կը ներկայանայ ձեզի, պատուեցէք գինքը : Անկից կ'ըսես հասկնալ իմ անցեալս ու յանցապարտութեանս պատճառը :

Կը խրկեմ սիրելի հօրս երեք ոսկիի գումար մը. իսկ քեզի ու վարսենիկիս մէջմէկ նուէրներ, որոնց վրայ

րական հրամանագրով մը Սըր Ռօպէրթի տեղ ծոցեղերեայ մաքսատանց վերա տեսուչ կարգուեցաւ չինացի պաշտօնեայնէրէն Թիչլիանկ եւ անոր օգնական Թանկ Չաս Եի : Ասոր հէտ Անգղիա զայրացաւ եւ բողոքեց Չինաստանի կառավարութեան, որ ինքնազուրկ եւ հակառակ նախկին պայմանաց Չինաստան գաղտնեցած էր Սըր Ռօպէրթին իր պաշտօնէն : Անգղիոյ օրինակին հետեւելով միւս եւրոպական տէրութեանց դեսպանները եւս բողոքեցին, եւ պահանջեցին որ մինչեւ եւրոպական ազգերէն բոլոր փոխառութեանց ամբողջական վճարումը, պէտք է որ ծովային մաքսատանց տեսուչները ու գլխաւոր պաշտօնեաները եւրոպացի ըլլան :

Չինաստան հիմակու հիմա տրամադիր չեղեւոր այս պահանջումներն ընդունելու, հաւանական է որ Չինաստան ոչոք գտնելով Գերմանիայէն կը մերժէ Անգղիոյ պահանջը, վասն զի ինչպէս Թալլը անգղիական թերթին Բէքինէն քաջուած հեռագիր մը կըսէր, պարոն Վոն Տէր Կոյց Գերմանիոյ դեսպանատան գործակատարը Չին կառավարութեան ըրածին հաւանութիւն տուէր ո :

Հ

ԲՕՐ ԿԱՐՕՆԻ ՄԱՅՐ

Բօր Կարօնի եղբրական մահուան վերայ Թանի մէջ երեւցած պատմութիւնները կը հաւաստեն, որ այս մարդը՝ յեղափոխութեան ամենատաք միջոցին երկու հակառակ դերեր խաղացեր է : Մէկ կողմէն ժողովուրդը պայտաւորութեան գրգռեր է Ձալին կառավարութեան դէմ, եւ միւս կողմէն մեծագուծար կապաւններ ստանալով՝ ոստիկանութեան մատնելու է յեղափոխականաց պարագլուխները ու գաղտնիքները :

Պատմեք համառօտակի թէ՛ ինչ ըրած է Կարօն, եւ ինչ կերպով պատժուած ու մահուան դատապարտուած է : Այրի՛ Յի) — ի գիշերը յեղափոխական քովիցէն կողմանէ իր խորագրի ընթացքին համար :

Քանդակուած է՝

Աքսորաւայրը ...

Համբուրելով ծերունի հայրս, քեզ ու աղջիկս :

Ասլան Կարիպեց

Ե. Գ. — Նամակաբեղէս՝ կը ստանաս նամակ ու յանձնուած աւանդս : Անունը՝ Կարիպ Ախպէր է :

Նոյն

Այս սարսուղի գրութիւնը տասն անգամ ըլլալով ծայր է ի ծայր կարգաց մանկամարդ կիւն, որուն մէջ երբէ՛ք կեղծուած բան մը չը գտաւ : Ո՛հ գիրը սիրական Ասլանին էր ու ինքը շատ աղէկ կը ճանչնար :

Ձեռքը քնքուշ ու քրտնաթոր ճակտին տարաւ ու տունին մէկ անկիւնը ինկած սկսաւ հեծկտալ ու մրմնջել :

— Տարաբա՞ղդ Ասլան, տարաբա՞ղդ Ասլան ...

Ու ամբողջ գիշերը չկրցաւ քնանալ : Երկրորդ ամուսինն, որ գեղացի վարժապետ մըն էր, այն օրը գործով մը քողաք իջած էր ու երեք օրէն պիտի վերադառնար : Ուստի առտու ըլլալուն պէս, ուղղակի գետեղբին կողմը դիմեց ու ուռնի ծառերու տակ գտաւ Կարիպ Ախպէրը :

Բլէհվէի ժամանակ Կարօն դրամական օգնութիւններ կատարայ անկէ գործաւորական ընկերութիւններ (սինտիքաներ) կազմելու համար, եւ այն միջոցին ո՛չ ոք գիտցած է իր ինչ մարդ ըլլալը :

1905 թ. Յունուարի մէջ՝ յանկարծ իբր յեղափոխական ոմն կերեւի գործաւորական ժողովներու մէջ, ուր կը սկսի կրակ ու բոց ատենախօսութիւնները ընել : Թէ՛ ինչպէս կարողացաւ համաձայնեցնել իր ոստիկանական լըրտեսի դերը՝ ցոյց տուած ապստամբական շարժումներուն հետ, անկարելի է պարզել այս խնդիրը :

Կը պատմեն թէ՛ Թրէքօֆ գորպետը Կարօնի խաղցած կրկնակի դերին անտեղեակ, ու զերէ զինքը իբր ապստամբապետ ձերբակալու տալ Յունուար 19 ի օրը : Բայց ոստիկանութեան վերատեսուչ Ֆուլըմը, որ Կարօնի վրայ ամենեւին չէր կասկածէր, Թրէքօֆ գորպետը ետ կեցուց ըսելով թէ՛ Կարօն երբէք չպիտի գործադրէր այն սպառնալիքները որ իր յայտարարութեանց եւ ատենախօսութեանց մէջ կընէր :

Կարօն Յունուարի 21 ի աղմկայից մեծ ցոյցին մասնակցեցաւ, բայց երկնչելով թէ մի գուցէ իր բռնած երկգիրմի դրութեան իրեն վնաս մը հասնի, նոյն իրիկունը անյայտացաւ ու հեռացաւ Ռուսիային իր ընկերավարական մէկ ծանօթին միջոցաւ որ ճարտարապետ էր :

Ինչ ատենէն ետքէն Ռուսիա մտաւ առանց յեղափոխականաց գիտութեան, եւ առաջարկեց Վիթթէ կոմսին հաստատել աշխարհի շինծու յեղափոխական քովիցէն, որ շարժին ու գործեն ոստիկանութեան վերատեսչին հրահանգաց համեմատ :

Վիթթէ կոմսը այս առաջարկը խիստ հանճարեղ գտաւ, ուստի տնոր գործադրութեանը համար Կարօնին գաղտնի գործակիցն եղող Մաթուչէնսքին ձեռքով իբր առաջին նպատակ 80,000 ֆր. զրկեց իրեն : Բայց այս գործը հետեւանք չունեցաւ, որովհետեւ երեւան ելաւ եւ բաւական աղմուկ հանեց ու Կարօն յայտնեց թէ ինքը մի միայն 500 ռուպլի ստացեր էր այն տրուած գումարէն, եւ մնացեալը Մաթուչէնսքին պահեր

— Եկա՞ր ... ըսաւ ան ամբողջած կերպարանքով մը :

— Այո՛ ... մրմնջեց մանկամարդ կիւնն ու սկսաւ լալ :

— Մի՛ լար, կաթուն քուրի՛կս, Աստուած ողորմած է ...

— Ո՛հ, Կարիպ Ախպէր, կը պաշտօնի՞մ, ըսէ՛ք. պատմեցէ՛ք ինծի թէ անոր ազատուելէն ալ յոյս կա՞յ ... յետոյ ուսկի՞ց իմացէր էիք իմ հոս ըլլալս :

— Աստուած կայ հարկաւ օր մըն ալ անոր վրայ պիտի գծայ խաթուն քուրի՛կս, սիրտդ լայն պահէ՛ : Գալով քու հոս գտնուելուդ մասին, ատիկա իմացայ քու հօրմէդ :

— Ասլան չը գիտե՞ր :

— Ամենեւին :

— Հօր մեռնի՞ր :

— Ո՛չ :

— Աղէ՛կ, ուրիշ բան մը չիմացա՞ր մեր տունէն :

— Այո՛, ցաւալի լուր մը տուին ինծի ... ըսին թէ՛ Ասլանի աղջիկը առեւանգած են թուրքերը :

Մանկամարդ կիւնը սկսաւ հեծկտալ :

— Բնաւ լուր մը չեկաւ անոր մասին ... բերաւ Կարիպ Ախպէր :

— Ո՛հ, չէ՛ ... Թոթովեց մանկամարդ

ու իրեն չէր տուեր :

Ճիշդ այս միջոցին էր որ քաղաքական ոստիկանապետին փոխանորդ Ռաշքովսքին պահանջեց Կարօնին որ մահուան դատապարտուելու արժանի ճեղքիւք խաղապետներուն որոնք ըլլալն իրեն իմաց տայ : Կարօն՝ 50,000 ռուբլի վարձատրութեան փոխարէն խոստացաւ յանձնել յեղափոխական ընկերավարական կուսակցութեան գլխաւորներէն երեք հոգի : Իւր այս խոստումը չուտով կատարելու համար ուղեց իրեն աջակից առնել այն ճարտարապետը որ իր փոխուստին օգնած էր, ու բացաւ խօսքը անոր : Սակայն այս մարդը երբ լսեց Կարօնին նպատակը խիստ ալայայեցաւ, բայց առանց յայտնելու զգացածը, իրեն հետ ժամագիր եղաւ ապրիլ 10 ին տեսնուելու Օդեսք եղող տան մը մէջ, որ Ֆինլանտայի երկաթուղւոյ ճամբուն վրայ կը գտնուէր :

Այս տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ որոշեալ օրը երկուոյեան ժամը 6 ին : Կարօն ու ճարտարապետը տանը ճաշսեղանին մէջ մինակ էին, սակայն յարակից սենեակի մը մէջ չորս յեղափոխական ընկերավարականներ կը գտնուէին, որոնք իրենց քովիցէն լիովին իշխանութիւն ունէին յեղափոխական ատեն կազմելու եւ դատելու :

Ճարտարապետը Կարօնէն շատ մը տեղեկութիւններ պահանջեց այն մըտադրած գործի մասին որ իրեն առաջարկած էր, եւ Կարօն առանց քաջուելու անոր ամեն հարցմանց մի առ մի պատասխանելով յայտնեց իր միտքը : Ետոյ ճարտարապետը դրամի խօսքը ըրաւ, ու Կարօն 20,000 ռուբլի խոստացաւ տալ իրեն : Միւսը՝ սակարկելու ելաւ, աւելի պահանջեց, իսկ Կարօն ըսաւ որ եթէ առաջարկած գործը յաջողութիւն գտնէ, ուրիշ առաւել կարեւոր գործեր կան ընելու որ աւելի շահուար պիտի ըլլան :

Այս խօսքին վրայ ճարտարապետը ձայնը բարձրացնելով ըսաւ. «Դուն գարշելի մատիւն մ'ես եղեր, ուրեմն իմ պարտքս է քեզ յանձնել յեղափոխական արդարութեան » :

Այս խօսքերն հազիւ արտասանուած էին, որ և դարանակալ գործաւորներ

կիւն :

— Հայրդ ըսաւ որ Ձէքի պէյ առեւանգած է ... դուն անանկ յայտներես, ճշմարիտ է :

— Ճշմարիտ է ... Ձէքի պէյի մարգիկ իրիկուան դէմ, տունս մտան ու վերմակի մը մէջ փաթթելով խեղճ աղջիկս, այնպէս եղան : Պոռացի՛, կանչեցի՛ ... բայց ձայնս լսող մը չեղաւ :

— Հիմակուան ամուսինդ ո՞ր էր :

— Անիկա տունը չէր :

— Քանի՞ տարի է որ ամուսնացած ես :

— Հինգ տարի կըլլայ :

— Ան ատեն ամուսինդ ի՞նչ կընէր Ա ... գեղին մէջ :

— Վարժապետ էր :

— Աղէ՛կ ... հիմակ կը մնայ Ասլանի նամակին մէջ ինչուած նուէրներուն ու դրամին ... ատենք ամենքն ալ քեզի յանձնելու պարտական եմ, միայն երկուող ստացազիւր մը տուր որ աւոր խրկեմ :

Մանկամարդ կիւնը ոտքէն մինչեւ գլուխը պաղ քրտնաքի մէջ մնաց ու զգաց թէ իր շուրջը ամեն բան կը մըթնար ... : Ի՞նչ ... միթէ՞ իրաւունք ունէր Ասլանէն մազ մ'անգամ

ըր ներս մտնելով Կարօնը ձերբակալեցին, եւ իւր գործած մատնութեանց վրայ հարցափորձեցին : Կարօն ամեն ինչ խոստովանեցաւ, սակայն իրեն պաշտպանութեանը համար յայտնեց թէ՛ հարկ տեսած էր այնպէս վարուիլ «իւր մէկ նպատակին համար » որ չէր կրնար իրենց յայտնել :

Ասոր վրայ չորս գործաւորները Կարօնը մահուան դատապարտելով, նախ՝ Նուանով մը խեղդեցին, եւ յետոյ իր դիակը սենեակին ձեղունը եղած ճանկէ մը կախեցին :

ԴՐՈՇԱԿԵԱՆ ՀԱՐԿԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիս 25 ապրիլի

Անցեալ օրը, Հաւաքարում, երկու եղբայր, մէկը բանւոր, միւսը արհեստաւոր, կանչուած են Դահնակցութեան կողմից դատի : Սրանք պարտ են լինում մէկ դահնակցական հարկարպետի՝ 110 ռուբլի : Դատապարտուածները փող չունենալուն պատճառով չեն կարողանում բաւարարութիւն տալ նրա պահանջին, ուստի խոստանում են ամսական 5 կամ 10 ռուբլի վճարելով վերջացնել իրենց պարտքը : Հարկարպետը, այդ բանի հետ չէ համաձայնում (էլ ի՞նչու համաձայնի, քանի որ կարող է իր ուղածի պէս աւանդել) եւ իր նպատակին հասնելու համար հրամայում է բանտարկել մեծ եղբորը՝ արհեստաւորին : Աւելորդ եմ համարում նկարագրել զինւորների գործ դըրած բռնի միջոցները եւ ծեծը, որովհետեւ, ընթերցող հասարակութեան համար այդ նորութիւն չի լինի :

Երկրորդ եղբայրը շատ այս ու այն կողմի է ընկնում, «մեծերի» դռները ծեծում, որպէսզի եղբորը ազատի : Բայց ապարդիւն : Մնում է մէկ ճար, այն է ձեռք բերել վերոյիշեալ գումարը, իսկ կարող է թէ ոչ, այդ հարկարպետի գործ չէ :

Բայց որքա՞ն դժուար է այդ մի հասարակ բանւորի համար ... Այստեղից, այնտեղից մի կերպ հաւաքում է 80 ռուբլի, տանում, իսկ մնացած 30 ռուբլու համար մտադիր է «թուղթ»

ընդունելու, երբ այսօր ուրիշին կը պատկանէր ինքը : Ձէ՛ ... անկարելի էր իրեն ատանկ բարոյական քստմնելի ոճիւրի մը հետ համաձայնելու ... ատնուէրը մեծ օձ պիտի ըլլար ու անոր հոգիին պիտի փաթթուէր ամեն ատեն :

— Ի՞նչու կը մտածես ... յարեց Կարիպ Ախպէր :

— Ո՛հ, պարոն այդ նուէրը՞ չիմ կրնար ընդունիլ ... զողդաղ մահկամարդ կիւն :

— Պատճառը :

— Պատճառը ... ո՛հ, ի՞նչ, ըսեմ ես իրաւունք չունիմ անկից մազ մ'անգամ իւրացնելու ... որովհետեւ միւր մէջ ամեն բան խզուած է :

— Սրտէ՞դ ալ հանած ես գինքը :

— Ձէ՛, չէ՛ ... Աստուած թո՛ղ գիտնայ ... բայց սեւ ճակատապրի մը հարկ կը կ'ստիպէ զիս որ այդպէս վարուիմ : Ա՛խ, ետ դարձուր այդ նուէրները իրեն յանձնէ՛ ու գրէ թէ՛ կիւնը մեռած է :

(Շարունակելի)

տալ : Բայց դարձեալ մերժում է քա-
տանում հարկաւորակի կողմից : Շըշ-
կուած բանուորին մնում է մի ելք—
«գլուխ» դնել տան կայքից մի քանիսը,
եւ պակասը լրացնել :

Այդպէս էլ անում է եւ ազատում
երկու ու կէս օր փողի համար գերի
վերցրած եղբորը :

Ինչին վերագրել այս ? Դարձեալ ան-
հատական սխալներին, ինչպէս ինքն
Յառաջանները ասում են, որոն-
ցով լցած է ամբողջ Դաշնակցութեան
կ' զմակերպութիւնը :

«ԿԱՅՄ»

Թ .

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱՁԴ

Մեր ներկայ տարեշրջանի
հիմնական ամսույն մէջ գտնուելու
հակառակ, տակաւին չենք բացառ
թիւրթիւս բաժնեգրները Ռուսներու
Պուգոնէ : Բնութեան հետ Դաշնակց
կողմից քաղաքներէն, նոյնպէս Պուլ-
կարիոյ գետեզերեայ եւ երկաթուղւոյ
գծերուն վրայ գտնուող քաղաքներէ :
Գլխաւորապէս վճարողներու այս յա-
պաղումին պատճառաւ ստիպուած ենք
ծախք ընել եւ մեր գործակալը զրկել
վերոյիշեալ տեղերը, ուր գտնուող մեր
յարգելի բաժնետիրները անշուշտ պի-
տի հաճին այդ առիթը իրենց հաշիւնե-
րը ամբողջովին վճարել, որով սատա-
րած պիտի ըլլան նաեւ Խրաւունքի
ծաւալը մեծցնելու համար մեր ծրագ-
րին գործադրութեանը :

Տնօրէն-Խմբագիր
Յ . ԳՈՒՐՊԵՐՅԱՆ

ՀԱՎԱՍՏԻՍԱԹ

Թ Ի Ի Ր Ք Ի Ա

Մաքէթոնիատա Բում չէթա-
լարը մահվ իթմէք իչին Սուլ-
թան չէթալ էմիրէր վէրտի : Ինչ
վիւայէթէրտէ պուլընան պիւ-
թին գուվէի ասքէրիյէի Բում
չէթալարըն մահվը իչին իսթի-
մալ օլընմասընա տայիր Պապը
Ալիտէն Հիլմի բաշայա մուէսսիր
թալիմաթլար վէրիտի :

Կէչէն հաթթա հազարընը
իւզրէ, Կրէպէնէ եագըն 200 քի-
չիլիք Բում չէթալըն հիւճու-
մընտան 18—20 թիւք ասքէր-
լէրինտէն մատա 80 Գուցօ—
Ուլահ տալի գաթլ օլընմուշ տըր
Պու վագաա իւզէրինէ էլչիլէր
Պապը Ալիտին տըգգաթընը տա-
վէթ իտուպ, չու ուլկուսըղըզ-
լարա պիւլաթէթիւր նիհայէթ
վէրիլմէսին թալէպ էլչէտիլէր
թիւք հիւքիւմէթի քէնտիսի
տալի աշը արզուտա պուլըն-
տըղը ճիհէթլէ, պալտէ մուհէր-
էր թալիմաթը վէրտի :

—Գարատաղ վէ Պոսնա սինօրը
իւզէրինտէքի Թաշընա սան-
ճաղընտա թիւք վէ Գարատաղ
ասքէրլէրի վէ իսլամ վէ խրիս-
թիան էհալիսի պէյնինտէ միւ-
սատէմէլէր վուգու պուլմուշ տըր
Իքի թարաֆտան չօգ թէլէթիաթ
օլընտըղը կիպի գանլը գալկա
լար էլան տէվամ իթմէքտէ տիր
Գարատաղ մաղլահաթիւզարը

պու աղըր աշվալ իւզէրինէ
թիւք խարիճիէ նաղըրըն
տըգգաթընը ճէլպ իտուպ, հէր
հալտէ Գարատաղ հիւքիւմէթի
սինօրլարըն մուհաֆազա իտէճէ-
կինի իսթար էլչէմիշ տիր : Պու
տէֆաքի գալկալարըն սէպէպի
թիւք ասքէրլէրին սինօր իւզէ-
րինտէ էհէնի պէլէմէլէր եալտա
իսթիհէթալար եալմասը տըր :

—Կէչէն ճուճա կիւնիւ Գա-
թօրիա գազասընտա 100 քիչիլիկ
պիր Բում չէթասը թիւք աս-
քէրլէրի իլէ վուրուշուպ, 28 քի-
չի թէլէթիաթ վէրմիշ վէ չօղլար
թուլթուլմուշ : տիկէրլէրի տա-
քէրլէր թաագիպ իտէյօրլար :
Պու չէթա էվլէլէրի հաթթա Գու-
ցօ—Վալաթլարը գըրան չէթա
իմիշ :

Բ Ո Ւ Ս Ի Ա

Բօր Կարօնը գաթլ իտէն սօ-
սիալիսթ իսթիւլալըլար անը
ճասուս վէ Բլէվէնին վէ Վիթթէ-
նին ալեաթը տէյիւ իթհամ ի-
տէյօրլար : Բօր Կարօն իշճիլէրտէ
օլան քէնտի թէհսիրի իլէ՝ սօ-
սիալիսթ ֆըրգալարըն իֆրաթ-
էրէսթիլիկինի գրիթիգա էլչէ-
յուպ, անլէրին ամէլիաթընա մա-
նի օլաճաղընտան նաշի էօլտիւ-
րիւմիւշ տէյօրլար : Կարօնըն
ճէնաղէսի պէօյիկ գալապալըզ-
լէ տէֆն օլընտը, վէ մէզարը
իւզէրինտէ 150 իշճիլէր անլն
ինթիգամըն ալմագ իչին անտ
ու էհմին իթտիէր :

—Մէճիլիսի Այան ըէյիսի կրաֆ
Սօլքի նամիճաղըզ պէհանէսի
իլէ իսթիֆասընը վէրմիշ տիր :

—Պաթուճաթի Ամերիկա գօն-
սօլուր գաթլ օլընմուշ գաթիլի
հիշ պիր էսէր պըրագմագսըղըն
գաշմըշ տըր : Բուսիատա գա-
թիլլէրին գաշուպ, եագայը
գուրթարմալարը տայիմի իլչէր-
տէն տիր :

—Տուճա ազալարընտան պիր
հէյէթի մալսուսէ Տուճանըն
ճէվապնամէսինի թագաթիմ իչին
Ձարըն հուզուրընա գապուլ օլը-
նամասը, վէ Տուճանըն ըէյիսի
եալընը թագաթիմ իթտի : Տու-
ճա ազալարը Ձարըն պու հարէ-
քէթինի միլլէթէ պիր հագարէթ
ատտ իտուպ, մէճիլտէ պէօյիկ
վէվլէլէլէր գալտըրտըլար :

—Ամիրալ Բօթտէսթիւնսքի
պահրիյէ էրքեանը հարպ ըէ-
յիսիլիկինտէն իսթիֆա իթտի վէ
Ձար իսթիֆասընը գապուլ էյ-
լէտի : Բօթտէսթիւնսքի մուհա-
րէպէտէ ալտըղը եարէտէն միւ-
թէսիլէն իսթիֆա իթմէկէ
մէճպուր օլմուշ :

—Սարաթով վիւայէթինտէ
հիւքիւմէթին շիտտէթլի թէտ-
պիրլէր էլէ ալմըշ օլմասը խիւ-
ֆընա օլարագ, քէօյիլլէրին պիր

չօղը թօրլանուպ չիֆիլիքլէրէ
հիւճում իտէրէք եալմա իտէյօր-
լար վէ եագըյօրլար : Հիւքիւ-
մէթ ասքէր էէթիշտիրմէկէ չա-
լըշիյօր :

—Վարչալատա պիր միրալայ
մէմուրիյէթլէ կիտէր իքէն իւ-
զինէ պիր պօմպա աթըլտը վէ
եարէլէնտի :

—Տուճանըն տաղըրլմասընա
տայիր չըգմըշ օլան չալէաթ
էսասաղտըր : Էկէր չիմտիքի
մէպուլար տաղըլըր իսէ, էհէնի
ինթիսապարտա տահա զիյատէ
իֆրաթէրէսթ ֆըրգալար, եա-
լտա իսթիւլալըլար գաղանա-
ճագ տէյօրլար :

ԻՆԿԻԼԹԵՐԱՎՈՒ ԲՈՒՍԻԱ

Պու իքի մուզղամ տէվլէթ
պէյնինտէ միւրէվլի օլան իթի-
լաֆ էլան գաթի պիր հալ քէսպ
իթմէմիշ իսէտէ : պու մէպտէ վէ
մագսէտ իւզէրինէ հէր իքիսի
տալի միւթթէֆիգ օլուպ, անը
չահրէ չըգարմագ իչին շիմտի-
լիք մանիլէրին պէրթարաֆ ի-
տիլմէսինէ Լօնտրատա վէ Բէ-
թէրապուրկտա չալըլըլտըղ Լօն-
տրատան պա թէլէկրաֆ պիւտի-
րիլիյօր :

—Ալման վէ Բուս էրքեանը
հարպ ըէյիլէրին Վիէննայա կիթ
մէլէրինի Ուստրիա կաղէթալա-
րը եագուպ, պէլքի Բուս, Աւս-
տրիա վէ Ալման տէվլէթլէր պէյ-
նինտէ պիր իթիլաֆը ասքէրի
հասըլ օլաճագ տէյօրլար :

Տ Ա Խ Ի Լ Ի Լ

Ֆէլաւ . Բրէնս Ֆէրտինանտ
միսաֆիր Բրէնսլէրի իլէ Թրնօ-
վայա վէ Բլէվիւայա կիտուպ, սօն ըա-

տան միսաֆիրլէրինի Պուտաթէ-
թէ Եօլճը իթտի :

—Վիւքէլա մէճիլիսի աթիտէքի
չէհիլլէրին իսլամ մէքթէպլէ-
րինէ չու Եօլտա իանէ թալսիս
իթտի :

Վարնայա 1500 ֆր. Վիտինէ
100 ֆրանգ, Ֆիլիպէյէ 2500 ֆը-
րանգ, Բուսնուշա 25000 ֆրանգ,
Շուճայա 2500 ֆրանգ, Բրօվա-
տի, Տօպրիչ, Թուլթարաքան, Բազ-
կըրատ, Էսկի ճուճա գասապա-
լարընա պինէր ֆր :

—Բուսնուգ կէօմրիւկ նաղըրը
աղլ օլունմըշ :

ՄԻԻԹԵՆԵՎՎԻԷ

Ինկիլթէրա Վէլիաշտը Բրէնս
տը Կալ Մատրիտտէն Գիտէրի-
քէն եարըն Բարիտտէ ճուճուրի-
յէթ ըէյիսի Մ . Ֆալիյէր իլէ կէօ-
րիւշէճէք :

—Միւլանտա նէշը օլընան
Սէռա նամ կաղէթանըն պէյանը
իւզրէ, ճիլլիթլէրին ըէյիսի սա-
նիսի Ֆրանսա իմրէրաթօրիցաի
սապըգսի էօթէնի գանտըրմըքի,
քէնտիսինի միրասընը օլմա-
տըղը հալտէ՝ մալիք օլտըլը
250 միլիօն ֆրանգըլը պէրվէ-
թի Վատիկան եանի Բօմա բա-
րասընըն սէրայընա թէրք իթ-
սին :

Սէյլէնտիլինէ կէօրէ, պու
իտուտատա լաղըմ օլան պիր վա-
սիյէթնամէ ճիլլիթլէր էլէ կէ-
չիւմիլլէր տիր :

Одговорникъ А. Курбетянъ
неп чина а Д. Тодоровъ и С-но—Варна

ՅԱԿՈԲ ԹՕՍԳԸԸԳԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՎԱՌՆԱ

Բարիգու, Ժընէվի եւ Պուլքէլի ցուցահանդէսներուն մէջ մեծագոյն պարգեւներ
ստացող ու համաշխարային գնահատման բարձրագոյնին արժանացող յայտ Ժամա-
ցոյցի գործարանը «ՕՄԵԳԱ» իրօք իր անունը արդարացուցած է իբր ճարտա-
րարուեստը կատարելագործութեանց վերջին աստիճանին ՕՄԵԳԱ ին հասցնող
հաստատութիւն թը :

Այս հռչակաւոր Գործարանին ներկայացուցիչն է Տ. Յակոբ Թօսպըղգեանի վաղ
ճառատունը, ուր կը գտնուին «ՕՄԵԳԱ» ժամացոյցներու բոլոր տեսակները, սակաւ,
արժաթեայ եւ պողպատեայ ամեն չափէ ու մեծութենէ. Գինեւրճ ԶԱՓԱՌՈՐ :

Կր գտնուին նաեւ Պուլկարիոյ բոլոր կարեւոր ակնավաճառներու եւ ժամա-
գործներու քով :